

זכויות האדם

מריונטה

מילים ולחן: סי היימן

באמצע הבוקר מחלקים את הקהל
הטובים קדימה הרעים אל המרכז.
אמצע הלילה רמקול מכריז:
"אזרחים יקרים, מיסי הלילה עולים"
הי לי פעם גיר כחול עבה
וכל כך כל כך רציתי לצייר את ההווה
כנראה דמיינתי היו לי אשליות
היום כבר לא רואים כחול ברחובות
מריונטה לא רוקדת לכל קצב, כי מריונטה התעייפה
לכל בובה יש קצב משלה אז אל תמתחו את החוטים שלה
הם פוחדים שהיא תמציא ריקוד
היא תסחוף אותך הם ילכו לאיבוד, כן
פתאום תהיה לך סיבה טובה לזוז
היה לי פעם גיר כחול עבה
וכל כך כל כך רציתי לסמן את ההווה
כנראה שיקרו לי - אמרו לי בפנים
הטובים קדימה הרעים יושבים בפנים
מריונטה לא רוקדת לכל קצב, מריונטה התעייפה
לכל אזרח יש קצב משלו, אז אל תמתחו את החוטים שלו.

חומר רקע.....עמוד 2

פעילויות.....עמוד 19

קישורים.....עמוד 43

חומר רקע

(מתוך: אתר האינטרנט של האגודה לזכויות האדם)

הכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם

ב-10 בדצמבר 1948 קבלה עצרת האומות המאוחדות והודיעה ברבים על ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם, המופיעה במלואה בדפים הבאים. בעקבות מעשה היסטורי זה פנתה העצרת לכל המדינות החברות לפרסם את נוסח ההכרזה "ולראות שתופץ, תוחדר, תיקרא ותוסבר בעיקר בבתי הספר ובמוסדות חינוך אחרים, ללא הבדל במעמדן המדיני של המדינות או הארצות".

הקדמה

הואיל והכרה בכבוד הטבעי אשר לכל בני משפחת האדם ובזכויותיהם השוות והבלתי נפקעות הוא יסוד החופש, הצדק והשלום בעולם.

הואיל והזלזול בזכויות האדם וביזוין הבשילו מעשים פראיים שפגעו קשה במצפונה של האנושות; ובנין עולם, שבו ייהנו כל יצורי אנוש מחירות הדיבור והאמונה ומן החירות מפחד וממחסור, הוכרז כראש שאיפותיו של כל האדם.

הואיל והכרח חיוני הוא שזכויות האדם תהיינה מוגנות בכוח שלטונו של החוק, שלא יהא האדם אנוס, כמפלט אחרון, להשליך את יהבו על מרידה בעריצות ובדיכוי.

הואיל והכרח חיוני הוא לקדם את התפתחותם של יחסי ידידות בין האומות. הואיל והעמים המאוגדים בארגון האומות המאוחדות חזרו ואישרו במגילה את אמונתם בזכויות היסוד של האדם, בכבודה ובערכה של אישיותו ובזכות שווה לגבר ולאישה; ומנוי וגמור איתם לסייע לקדמה חברתית ולהעלאת רמת החיים בתוך יתר חירות.

הואיל והמדינות החברות התחייבו לפעול, בשיתוף עם ארגון האומות המאוחדות, לטיפול יחס כבוד כללי אל זכויות האדם ואל חירויות היסוד והקפדה על קיומן.

הואיל והבנה משותפת במהותן של זכויות וחירויות אלה הוא תנאי חשוב לקיומה השלם של התחייבות זו.

לפיכך מכריזה העצרת באזני כל באי העולם את ההכרזה הזאת בדבר זכויות האדם כרמת הישגים כללית לכל העמים והאומות, כדי שכל יחיד וכל גוף חברתי ישווה תמיד לנגד עיניו וישאף לטפח, דרך לימוד וחינוך, יחס של כבוד אל הזכויות ואל החירויות הללו, ולהבטיח באמצעים הדרגתיים, לאומיים ובינלאומיים, שההכרה בעקרונות אלה וההקפדה עליהם תהא כללית ויעילה בקרב אוכלוסי המדינות החברות ובקרב האוכלוסים שבארצות שיפוטם.

סעיף א.

כל בני אדם נולדו בני חורין ושווים בערכם ובזכויותיהם. כולם חוננו בתבונה ובמצפון, לפיכך חובה עליהם לנהוג איש ברעהו ברוח של אחווה.

סעיף ב.

1. כל אדם זכאי לזכויות ולחירויות שנקבעו בהכרזה זו ללא הפליה כלשהי מטעמי גזע, צבע, מין, לשון, דת, דעה פוליטית או דעה בבעיות אחרות, בגלל מוצא לאומי או חברתי, קניין, לידה או מעמד אחר.

2. גדולה מזו, לא יופלה אדם על פי מעמדה המדיני, על פי סמכותה או על פי מעמדה הבינלאומי של המדינה או הארץ שאליה הוא שייך, בין שהארץ היא עצמאית, ובין שהיא נתונה לנאמנות, בין שהיא נטולת שלטון עצמי ובין שריבונותה מוגבלת כל הגבלה אחרת.

סעיף ג.

כל אדם יש לו הזכות לחיים, לחירות ולביטחון אישי.

סעיף ד.

לא יהיה אדם עבד או משועבד; עבדות וסחר עבדים ייאסרו לכל צורותיהם.

סעיף ה.

לא יהיה אדם נתון לעינויים, ולא ליחס או לעונש אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים.

סעיף ו.

כל אדם זכאי להיות מוכר בכל מקום כאישיות בפני החוק.

סעיף ז.

הכל שווים לפני החוק וזכאים ללא הפליה להגנה שווה של החוק. הכל זכאים להגנה שווה מפני כל הפליה המפרה את מצוות ההכרזה הזאת ומפני כל הסתה להפליה כזו.

סעיף ח.

כל אחד זכאי לתקנה יעילה מטעם בתי הדין הלאומיים המוסמכים נגד מעשים המפרים את זכויות היסוד שניתנו לו על-פי החוקה והחוקים.

סעיף ט.

לא ייאסר אדם, לא יעצר ולא יוגלה באופן שרירותי.

סעיף י.

כל אדם זכאי, מתוך שוויון גמור עם זולתו, למשפט הוגן ופומבי של בית-דין בלתי תלוי וללא משוא פנים בשעה שבאים לקבוע זכויותיו וחובותיו ולברר כל אשמה פלילית שהובאה נגדו.

סעיף יא.

1. אדם שנאשם בעבירה פלילית חזקתו שהוא זכאי, עד שלא הוכחה אשמתו כחוק במשפט פומבי שבו ניתנו לו כל הערובות הדרושות להגנתו.

2. לא יורשע אדם בעבירה פלילית על מעשה או על הזנחה שלא נחשבו בשעתם לעבירה פלילית לפי החוק הלאומי או הבינלאומי. לא יוטל עונש חמור מהעונש שהיה נוהג בזמן שעבר את העבירה הפלילית.

סעיף יב.

לא יהא אדם נתון להתערבות שרירותית בחייו הפרטיים, במשפחתו, במעונו, בחליפת מכתבים שלו ולא לפגיעה בכבודו או בשמו הטוב. כל אדם זכאי להגנת החוק בפני התערבות או פגיעה באלה.

סעיף יג.

1. כל אדם זכאי לחופש תנועה ומגורים בתוך כל מדינה.

2. כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו, ולחזור אל ארצו.

סעיף יד.

1. כל אדם זכאי לבקש ולמצוא בארצות אחרות מקלט מרדיפות.

2. אין להסתמך על זכות זו במקרה של האשמה פלילית שמקורה האמיתי במעשי פשע לא-מדיניים או במעשים שהם בניגוד למטרותיהן ולעקרונותיהן של האומות המאוחדות.

סעיף טו.

1. כל אדם זכאי לאזרחות.

2. לא תישלל מאדם אזרחותו דרך שרירות ולא תקופח דרך שרירות זכותו להחליף את אזרחותו.

סעיף טז.

1. כל איש ואישה שהגיעו לפרקם רשאים לבוא בברית הנישואין ולהקים משפחה, ללא כל הגבלה מטעמי גזע, אזרחות או דת. הם זכאים לזכויות שוות במעשה הנישואין בתקופת הנישואין ובשעת ביטולם.

2. נישואין ייערכו רק מתוך הסכמה חופשית ומלאה של בני הזוג המיועדים.

3. המשפחה היא יחידה הטבעית והבסיסית של החברה וזכאי תלהגנה של החברה והמדינה.

סעיף יז.

1. כל אדם זכאי להיות בעל קניין, בין לבדו ובין ביחד עם אחרים.

2. לא יישלל מאדם קניינו דרך שרירות.

סעיף יח.

כל אדם זכאי לחירות המחשבה, המצפון והדת; חירות זו כוללת את הזכות להמיר את דתו או את אמונתו ולתת ביטוי לדתו או לאמונתו, לבדו או בציבור, ברשות היחיד או ברשות הרבים, דרך הוראה, נוהג, פולחן ושמירת מצוות.

סעיף יט.

כל אדם זכאי לחירות הדעה והביטוי, לרבות החירות להחזיק בדעות ללא כל הפרעה, ולבקש ידיעות ודעות, ולקבלן ולמסרן בכל הדרכים וללא סייגי גבולות.

סעיף כ.

1. כל אדם זכאי לחירות ההתאספות וההתאגדות בדרכי שלום.

2. לא יכפו על אדם השתייכות לאגודה.

סעיף כא.

1. כל אדם זכאי להשתתף בהנהלת ארצו, בין השתתפות ישירה ובין דרך נציגות שנבחרה בבחירות חופשיות.

2. כל אדם זכאי לשוויון בכניסה לשירות במנגנון של ארצו.

3. רצון העם הוא היסוד לסמכותה של הממשלה. העם יביע את רצונו בבחירות כשרות הנשנות לעתים מזומנות, לפי זכות בחירה כללית ושווה ובהצבעה חשאית, או לפי סדר של בחירה חופשית כיוצא בזה.

סעיף כב.

כל אדם כחבר החברה, זכאי לביטחון סוציאלי וזכאי לתבוע שהזכויות הכלליות הסוציאליות והתרבותיות, שהן חיוניות לכבודו כאדם ולהתפתחות החופשית של אישיותו, יובטחו במאמץ לאומי ובשיתוף פעולה בינלאומי בהתאם לארגונה ולאוצרותיה של המדינה.

סעיף כג.

1. כל אדם זכאי לעבודה, לבחירה חופשית של עבודתו, לתנאי עבודה צודקים והוגנים ולהגנה מפני אבטלה.

2. כל אדם, ללא כל הפליה, זכאי לשכר שווה בעד עבודה שווה.

3. כל עובד זכאי לשכר צודק והוגן, אשר יבטיח לו ולבני ביתו קיום הראוי לכבוד האדם שיושלם, אם יהיה צורך בכך, על-ידי אמצעים אחרים של הגנה סוציאלית.

4. כל אדם זכאי לאגד אגודות מקצועיות ולהצטרף לאגודות כדי להגן על ענייניו.

סעיף כד.

כל אדם זכאי למנוחה ולפנאי, ובכלל זה הגבלת שעות העבודה במידה המתקבלת על הדעת וחופשה בשכר לעתים מזומנות.

סעיף כה.

1. כל אדם זכאי לרמת חיים נאותה לבריאותם ולרווחתם, שלו ושל בני ביתו, לרבות מזון, לבוש, שיכון, טיפול רפואי, שירותים סוציאליים כדרוש וזכות לביטחון במקרה של אבטלה, מחלה, אי-כושר לעבודה, אלמון, זקנה או מחסור אחר בנסיבות שאינן תלויות בו.

2. אמהות וילדות זכאיות לטיפול מיוחד ולסיוע. כל הילדים, בין שנולדו בנישואין או שלא בנישואין, ייהנו במידה שווה מהגנה סוציאלית.

סעיף כו.

1. כל אדם זכאי לחינוך. החינוך יינתן חינם, לפחות בשלבים הראשונים והיסודיים; החינוך בשלב הראשון הוא חובה. החינוך הטכני והמקצועי יהיה מצוי לכל, והחינוך הגבוה יהיה פתוח לכל במידה שווה ועל יסוד הכישרון.

2. החינוך יכוון לפיתוחה המלא של האישיות ולטיפוח יחס כבוד לזכויות האדם ולחירויות היסודיות; החינוך יטפח הבנה, סובלנות וידידות בין כל העמים והקיבוצים הדתיים והגזעיים, ויסייע למאמץ של האומות המאוחדות לקיים את השלום.

3. להורים זכות בכורה לבחור את דרך החינוך לילדיהם.

סעיף כז.

1. כל אדם זכאי להשתתף תוך חירות בחייו התרבותיים של הציבור, ליהנות מהאמנויות ולהיות שותף בהתקדמות המדע ובברכתו.

2. כל אדם זכאי להגנת האינטרסים המוסריים והחומריים הכרוכים בכל יצירה מדעית, ספרותית או אמנותית, שהיא פרי רוחו.

סעיף כח.

כל אדם זכאי למשטר סוציאלי ובינלאומי, שבו אפשר יהיה לקיים במלואן את הזכויות והחירויות אשר נקבעו בהכרזה זו.

סעיף כט.

1. כל אדם יש לו חובות כלפי הכלל, כי רק בתוך הכלל נתונה לו האפשרות להתפתחות החופשית והמלאה של אישיותו.

2. לא יוגבל אדם בזכויותיו ובחירויותיו, פרט לאותן ההגבלות שנקבעו בחוק על מנת להבטיח את ההכרה בזכויות ובחירויות של הזולת ואת יחס הכבוד אליהן, וכן את מילוי הדרישות הצודקות של המוסר, של הסדר הציבורי ושל טובת הכלל בתוך חברה דמוקרטית.

3. לעולם לא ישתמשו בזכויות ובחירויות אלה בניגוד למטרותיהן ולעקרונותיהן של האומות המאוחדות.

סעיף ל.

שום דבר בהכרזה זו לא יתפרש כאילו הוא בא להקנות למדינה, לציבור או ליחיד כל זכות שהיא לעסוק בפעולה או לבצע מעשה שתכליתם לקפח כל זכות או חירות מן הזכויות והחירויות הקבועות בהכרזה זאת.

פעילויות

נושא:

זכויות אדם – למי? למה? ממתי?

מטרות:

1. שבירת המובן מאליו לגבי המושג זכויות אדם והבנה שזכויות אלו לא תמיד היו ולא בהכרח תמיד יהיו.
2. הבנה כי את המושג זכויות אדם ניתן למלא בתכנים שונים המעצבים באופן שונה את המבנה של החברה, וכי תמיד ניתן לבחור בין חלופות.
3. הבנה כי זכויות האדם וההגנה עליהם מחברת את הפרט לחברה בה הוא חי. אי דאגה לזכויות האדם של האזרחים תביא בהכרח לפירוק החברה.

עזרים:

דפים ועטים לפי מס' התלמידים

מהלך הפעילות:

רציונל השיעור וחלוקת זמנים:

10 דקות	הגדרה עצמית של התלמידים את המושג זכויות
5 דקות	הכרות עם המושג והתגלגלותו ההיסטורית
15 דקות	התאמה של סיפור / מקרה לזכות
15 דקות	זכות חיובית / זכות שלילית + דיון
2 דקות	סיכום של המורה
47 דקות	סך הכל

בקש מכל תלמיד לרשום על דף את ההגדרה למושג זכויות אדם.

אמור לתלמידים להסתובב בחדר. במשך 3 דקות מטרת כל תלמיד להצליח להשיג כמה שיותר חתימות על ההגדרה אותה כתב. (חתימה = הסכמה עם ההגדרה). הכרז על המנצח (זה שחתמו לו הכי הרבה). תן לתלמידים להקריא מס' הגדרות שכתבו. חשוף את ההגדרה המילונית לזכויות אדם.

זכות = רשות; מה שאפשר לדרוש או מה שמותר לעשות עפ"י החוק או הצדק. הביטוי "זכויות אדם" היה מטבע לשון מקובלת בזמן המהפכה הצרפתית והמהפכה האמריקנית. הוא צמח מתוך האמונה שרווחה במאה ה-18 שלאדם יש זכויות טבעיות מתוקף עצם קיומו.

שאל: מה זאת אומרת זכות המגיעה לאדם מעצם קיומו?

שאל את התלמידים את החידות הבאות

(אפשר לעשות גם באופן יותר תחרותי ומאתגר, אך יש לשים לב ללוח הזמנים המוקצה לשיעור).

- ✓ האם לפני המהפכה הצרפתית לא היו זכויות לאדם?
(היו אך לא מעוגנות בחוק מדיני ולא בצורה נרחבת כמו שהחל מאז המהפכה הצרפתית).
- ✓ האם מיד לאחר המהפכה הצרפתית חוקקו כל הזכויות שאנו מכירים היום?
(לא! לדוגמא, יחס שווה לנשים החלה רק לאחר עשרות שנים).
- ✓ איזו היא המדינה האחרונה מהמדינות המערביות שנתנה זכות בחירה לנשים?
(שוויץ בשנות ה-70).
- ✓ מה מאחד את כל המדינות התומכות בזכויות אדם?
(הצהרת זכויות אדם שכתבו באו"ם ב-48 וחתמו עליו המדינות התומכות בו).
- ✓ האם ישראל חתמו על המסמך?

(כו).

פזר בחדר פלקטים עליהם רשומות זכויות אדם (נספח ב' עמודה ימנית). תן לכל תלמיד כרטיסיה אחת עם מקרה פרטי (נספח ב' עמודה שמאלית). בקש מהתלמידים לקרוא את המקרה ולהצליב אותו עם זכות אדם שנפגעת כתוצאה מכך. אפשר לחניכים להציג את מה שעשו.

שאל:

- ✓ מה ירגיש אדם שזכויות האדם שלו נפגעות?
- ✓ מה תהיה ההשפעה על החברה ?

כתוב על הלוח "זכות חיובית" ו"זכות שלילית". שאל את התלמידים מה לדעתם ההבדל בין הזכויות הכתובות?
תלה פלקט עם ההגדרות / כתוב על לוח:

לכאן ח'א'ג' = יהיו א ו-ב שני בני אדם. ל-א יש זכות חיובית, אם ב' חייב לעשות משהו בנוגע ל-א.
לכאן ע'א'ג' = יהיו א ו-ב שני בני אדם. ל-א יש זכות שלילית אם ב חייב להימנע מעשות משהו בנוגע ל-א.

שאל:

- ✓ מה ההבדל בין כל הגדרה ?
- ✓ מה דורשת כל גישה מא' ומב' ? ומה ההבדל ביניהם ?
- ✓ האם בשביל לקיים את זכויות האדם מספיקה קיומה של תפיסה אחת לפי הפרדה המוצעת ?
- ✓ תנו דוגמאות מחיי היומיום שלכם שמתארות שתי גישות אלו...
- ✓ מה יותר קשה למימוש ? ומדוע...

סכם את הפעילות :

"זכויות אדם" אינם דבר מובן מאליו. אומנם עוד בעולם הקדום שמו דגש לגביהם, החל בתנ"ך ובמקרא הושם דגש רב על זכויות של הפרט. של הגר האלמנה היתום... אך העלאת המושג "זכויות אדם" על הכתב, תרגומו והפצתו התקיים לפני פחות ממאה שנה, וליתר דיוק עם תום מלחמת העולם השנייה, בה ערך האדם ספג מהלומה קשה.

"זכויות אדם" יוצרות את הזיקה בין הפרט לחברה בה הוא חי ומאפשרות לפרט המתקיים בה להרגיש בטוח ולחיות על פי צרכיו ואמונותיו.

כמוכן, "זכויות אדם" דורשות אחריות חברתית מאוד גבוהה וקשר הדדי בין הפרט לזולתו.

חשוב לזכור ש"זכויות אדם" הם פרי יצירת האדם, ובאותה המידה הם יכולים להפוך ולהיות פרי חורבנו של האדם. אנו יצרנו את הכללים הללו – בידנו לשמר אותם ובידנו לחרב אותם.

"זכויות אדם" לא יישמרו כחוק טבע או כמצוות האל אם אנו כחברה לא נגן עליהם ונממש אחריות יומיומית עליהם.

נספח ב' – יש לגזור כל ריבוע לכרטיסיה .

<p>המשכורות של הוריק מאפשרות למשפחתך הכוללת 6 נפשות לחיות בדירה קטנה בת שני חדרים בדרום. לך אין חדר שלך ואפילו</p>	<p>הזכות לחיות בבית ברוחה ע"פ פרטיות</p>
--	---

לא מיטה משלך, אין לך שקט.	
אתה הינך הומוסקסואל, אתה כבר בגיל 29 וחי עם בן זוג כבר 5 שנים, אתם רוצים להתחתן ולאמץ ילד. בקשתכם נידחת כמובן בטענה שאין לאנשים כמוך שום זכויות.	זכות האדם ליצור ולהקים משפחה
אתה בן 16 ולומד עדיין בתיכון. כל יום אתה מתחיל לעבודה משעה 14:00 בשביל להביא כסף למשפחה (ההורים מובטלים ולא מוצאים עבודה כבר שנה).	זכות הילד לחינוך והשכלה
את הינך אשה בהריון בת-28 בעוד כחודש את עומדת ללדת את ילדך הראשון. קיבלת היום מכתב פיטורין מהעבודה שבה את עובדת כבר הרבה שנים, במכתב כתוב שזה בגלל הקיצוצים ואת יודעת שהסיבה היא משום שאת תצאי לחופשת לידה.	השוויון בין גברים ונשים
אתה ילד עולה מאתיופיה בן 11, אתמול הלכת עם חבריך (שגם הם עולים) לבריכה מנהל הבריכה סילק אתכם בטענה שזוהי בריכה פרטית, שמעת אותו אומר שהשחורים נגועים	הזכות למימוש עצמי
אתה בן 13 חי לבד, רק עם אמא. בגלל המצב הקשה אמא פוטרה מעבודתה וכבר שלושה חודשים אין לה משכורת. בכל השבוע האחרון לא נכנס לפיך אוכל, מלבד שתי פרוסות לחם.	זכותו של האדם לחיות
כל חיך עבדת קשה, בגיל 70 כשהיית אמור כבר לחיות מקיצבת הפנסיה גילית שהעבירו בכנסת חוק שיגרום לך שאתה לא תקבל את הסכום שמגיע לך, שעליו אתה אמור להתקיים.	הזכות להזדקן בכבוד
אתה בן 22. סיימת צבא ועכשיו אתה רוצה ללמוד ולהתחיל לפתח את עתידך. עקב הציונים הנמוכים בבגרות ובעיות כלכליות קשות אתה לא מצליח למצוא שום מוסד אקדמי שיסכים לקבל אותך.	זכות האדם לפתח את השכלתו
אתה גבר בן 43 שמחפש עבודה כבר שלוש שנים. למשרד העבודה אין שום עבודה לתת לך וגם לא קורס. כל דבר שניסית למצוא באופן אישי נדחה היות ואין לך השכלה ואתה כבר אדם מבוגר.	זכות האדם לעבודה בכבוד

נושא:

הזכות לחירות

מטרות:

1. לברר את המושג חירות ולתת לו ביטוי אישי
2. לברר את משמעות הגבלת החירות או ביטולה
3. לאפשר דיון על מה מגביל את חירותם של החניכים, תוך בחינה של החיים בתוך חברה שיש בה פרטים רבים עם צרכים הפוכים
4. דיון בבחירה ובאחריות הקיימות במהותו של החופש

מהלך הפעילות:

כל חניך בוחר תמונה המבטאת בעיניו חופש ומסביר מדוע. מתוך הבחירות להגיע יחד למשמעות המושג. אפשר לבדוק את המושג גם על פי התמונות שלא נבחרו.

השמעת השיר "חופשי זה לגמרי לבד" של בנזין ו"לכבוד הקיץ" של גזוז.

דיון:

האם חופש יכול להתקיים רק כשאתה לבד?

האם אפשר להרגיש חופשי כשיש סביבך עוד אנשים?

מה מגביל בנוכחות של עוד אנשים?

מתי הרגשת שהחופש שלך הוגבל?

מה אני צריך בחופש שלי?

האם יש דבר כזה חופש מוחלט?

עזרים: תמונות שונות, מילות השירים: "חופשי זה לגמרי לבד" ו "לכבוד הקיץ"

אתרי אינטרנט

האגודה לזכויות האזרח בישראל

www.acri.org.il

בצלם

www.btselem.org

האגודה לזכויות הילד בישראל

www.dci.org.il

אמנסטי ישראל

www.amnesty.org.il

מחסום ווטש- נשים למען זכויות אדם

www.machsomwatch.org

ספרים:

ימים רעים, אריאלה אזולאי ועדי אופיר
זכויות או לא להיות- ספר פעילויות: מדריך לכל מורה בנושא זכויות האדם", מחלקת
החינוך, האגודה לזכויות האזרח בישראל

תרבות, אמנות:

מיקי קרצמן, צלם

סרטים:

גברים אינם בוכים, קימברלי פירס
באולינג לקולומביין, מייקל מור
סדרת הסרטים- הנבואה, ברכה וכ"ו, במאים שונים
American History x, טוני קיה
סיפור הפרברים, ג'רום רובינס
בילי אליוט, סטפן דלדרי
השעה ה-25, ספייק לי
עשה את הדבר הנכון, ספייק לי
הקיץ של סאם, ספייק לי
הנחשול, רון ג'ונס
מתחת לפני השטח, אמיר קוסטריצה
לחם ושושנים, קן לואץ'
Ladybird, קן לואץ'
מיסיסיפי בוערת, ג'ין הקמן